

DOI: 10.18427/iri-2017-0118

A nők választási aktivitása a két világháború között

Horváth Ágnes

Eszterházy Károly Egyetem

A nők gazdasági, társadalmi, politikai szerepvállalásának meghatározása a modern kor egyik meghatározó kérdése. A tanulmány célja, hogy általános képet kapjunk a női választójog rendszerének átalakulásáról a két világháború közötti időszakban. A gazdasági, társadalmi, politikai rendszerek átalakulásával az első világháborút követően jelentős áttörést figyelhetünk meg a nők közéleti szerepvállalását illetően. Magyarország, Anglia, a Szovjetunió az USA és Törökország képezi az összehasonlítás alapját. Bemutatjuk, hogy a polgárosodás kiteljesedése illetve az első világháború következtében végbemenő gazdasági, társadalmi változások milyen módon befolyásolták a nők politikai szerepvállalását.

A középkor feudális rendszere pontosan meghatározta a társadalom minden egyes csoportjának helyét: egyenlőtlenségre és kiváltságok rendszerére épült. Az egyének eltérő lehetőségeit, életét teljesen természetesnek tekintették, attól eltérni csak egészen kivételes esetekben lehetett. Sok évszázados, csaknem egy évezredes struktúrát bontott meg a modernizáció, a polgári átalakulás. Mi volt előbb: az eszme, hogy valamilyen más módon kellene berendeznünk a világot, hogy az emberek nagyobb hányada éljen boldog életet, vagy a gazdasági átalakulás, amely magával hozta a társadalmi, politikai változtatás igényét. A különböző elméletek között ma sincs egyetértés ebben a kérdésben. E tanulmánynak nem feladata ezen kérdés megválaszolása, így bizonyos elemeket tényként kezelünk. Az 1776-os Függetlenségi Nyilatkozat elfogadása erősítette meg azt a felfogást, mely szerint mindenkit megillet az élethez, a szabadsághoz, a tulajdonhoz és a vallásszabadsághoz való jog. A 19. században felgyorsuló társadalmi átalakulás a demográfiai fejlődésre, az új eszmék terjedésére, a gazdasági szerkezetváltásra reagálva az arisztokratikus társadalom helyett, ha nem is demokratikus viszonyokat hozott létre, mindenesetre új alapokra helyezte az együttélést. A tulajdon nagysága vált az elsődlegesen meghatározóvá, a születés kevésbé számított. Az első világháború újabb fejezetet nyitott meg a társadalmi átalakulásban, amennyiben következményei jelentősen megváltoztatták a nők helyzetét a gazdaságban, társadalomban és a politikában egyaránt.

A vizsgált országok különböző történelmi utakat jártak be, mégis sok hasonló folyamatot rögzíthetünk. Más a polgárosodás szintje, más az

átalakulás gyorsasága, mégis a két világháború közötti időszakban a fejlett kapitalista USA-ban és Angliában, a kommunista Szovjetunióban és a modernizálódó Magyarországon és Törökországban a nők politikai helyzete szinte azonos volt, politikai jogaik gyakorlása ugyanazokat a kérdéseket veti fel.

A polgárosodás hatása a nők helyzetére

A tanulmány első részében röviden áttekintjük a polgári átalakulás eredményeit, hiányosságait az összehasonlítás alapját képező országokban, mint Magyarország, Anglia, a Szovjetunió az USA és Törökország.

Nem megkérdőjelezhető, hogy a tőkés átalakulás következtében megváltozott a gazdaság szerkezete és a földhöz kötött rendszereket felváltotta a tőke uralma. Előbb a férfiak, majd a XVIII. századra egyre több országban a nők is a gyárakba kényszerültek, hogy a családok megélhetése biztosított legyen.

A nők munkavállalási joga hosszú ideig vita tárgyát képezte Amerikában, Angliában, Magyarországon, Oroszországban és Törökországban is. Csaknem egy évszázados folyamatos politikai csata eredményeként deklarálták a nők munkavállalási jogát, de még akkor is többnyire meghatározott területen dönthettek szabadon a nők a munkavállalásról. A folyamat kezdete eltérő volt: Angliában kezdődött a legkorábban a 18. században, a többi területen az ipari forradalom, a polgári átalakulás csak később érezteti hatását, így ott csak a 19. században találkozunk először ezzel a kérdéssel.

A férfi munkavállalását a gyárakban senki nem kifogásolta, de a nők belépése erre a területre óriási vitát váltott ki. A szekularizált euro- atlanti kultúrkörben ez ma már nem kérdés, de láthatjuk, hogy a muszlim kultúra területén ma sem elfogadott, hogy a nők minden területen dolgozzanak. Mi több, házasságkötés után elvárt, hogy a nő otthon legyen és a családja körüli munkát végezze. Próbáljunk meg tárgyilagosak maradni: a keresztény egyház sok prominens képviselője napjainkban is hasonló elveket vall: legyenek katolikusok, ortodoxok, reformátusok.

Az iparosítás eredményeként a munkavégzés helyszíne a családi gazdaságokból, az otthonból áttevődött különálló komplexumokba (gyárakba, üzemekbe), a piac ezt a munkát díjazta. Az otthon végzett munka ingyenes volt, a nő kötelessége, „szent feladata”, de végül is az erkölcsi megbecsülésen túl—ha azt megkapta egyáltalán, nem tartották semmire. a polgári átalakulással a szegényebb rétegekből minden államban nők ezreit foglalkoztatták az újonnan megnyitott gyárakban, hiszen a családi költségvetés fenntartása érdekében nem is volt más választásuk. A 19. század folyamán semmilyen különbséget nem tettek a munkások között nemükre vagy életkorukra tekintettel. A hierarchia mértéke kizárólag a tudás és a teljesítmény volt. A 20. század elejére a munkásmozgalmak hatására születnek meg azok a munkaügyi törvények,

amelyek szabályozták a nők és a gyermekek munkaidejét, a betölthető munkaköröket, illetve a várandós nők és a szoptató anyák is kaptak bizonyos engedményeket. Először Angliában próbálták törvényekkel szabályozni a gyermekek (1819, 1833) és nők alkalmazását (1844, 1850). Eltérő az értelmezése azon törvényeknek, amelyek az éjszakai munka tilalmára, illetve speciális, a nők számára veszélyesnek ítélt munkakörökre vonatkozik. Míg a törvényhozók, és a korabeli meghatározó politikai szereplők a nők védelmét látták a jogszabályokban, a radikális nőmozgalmak lázítottak ellenük, mert ebben is a nők újabb korlátozását látták.

A 19. század másik jelentős változása, amelyről kevesebb szó esik, maga a polgári állam, a polgári közigazgatás fejlődése, amely számtalan álláslehetőséget kínál a nőknek. A kritérium természetesen minimum az alapfokú iskolai végzettség, de sok esetben a speciális technikumok is a felvételi feltételek között szerepeltek. Ezek az állások elsősorban a városi, polgári családok lányai számára jelentettek perspektívát, hiszen a lányok oktatásának fontosságát ebben a társadalmi környezetben fogadták el és gyakorolták.

Addig, amíg a munkásnők helyzetével szervezetek tucatja foglalkozott minden országban—azaz látható problémaként regisztrálták, addig a falusi nők kívül estek az érdeklődési tartományon. Senki nem foglalkozott a 24 órás munkaidővel, a nehéz fizikai munkával, a kiszolgáltatottsággal, az oktatás hiányával.

Az I. világháború alatt minden országban jelentősen megemelkedett a nők foglalkoztatásának aránya, hiszen a munkaképes férfiak nagy része a frontokon harcolt. A hátszágok kínzó munkaerőhiányára ésszerű megoldás volt a nők foglalkoztatása még nagyobb tömegben és természetesen újabb területeken. Angliában 2 millióval több nőt foglalkoztattak, az USA-ban és Oroszországban is egyre több munkáskezre volt szükség. Lassan megnyíltak az orvosi egyetemek, a mérnöki és legvégül a jogi képzések is a nők előtt.

A nők munkavállalása, kilépése a háztartási munkából jelentős változásokhoz vezetett. Anyagi függetlenséghez jutottak akkor is, ha keresetük nagy része a családi kasszába került, különösen ha férjzetek voltak. A nők kilépése a piacra sokkal nagyobb szabadságot eredményezett számukra. A pénz birtoklása a hajadonoknak még nagyobb mozgásteret biztosított: összegyűjthették a későbbi életük anyagi alapját, csökkent a kiszolgáltatottságuk.

A nők munkába állásával fokozatosan, de alapvetően megváltozott a férfiak és nők viszonya is. A nők a munkahelyükön más stílusban, sokkal szabadabban beszélhettek más férfiakkal és nőekkel is. A munkába járással, munkavállalással kinyílt a világ, a mindennapokban új helyzetet teremtett a mindennapos közlekedés, a tömegközlekedési eszközök használata, a munkahely és az otthon közötti távolság kezelése. Ne feledjük, ma 2017-ben is vannak olyan kultúrák, ahol a nők csak férfi kísérettel hagyhatják el otthonukat-elsősorban az iszlám kultúrkör területén. Kitérült a világ, olyan mennyiségű és minőségű információhoz jutottak, amely forradalmi változásokat idézett elő. Mindezt erősítette,

hogy átalakult a nők jogi helyzete is. amíg korábban csak apjukhoz, vagy férjükhöz kötötte őket jogi viszony, addig a munkavállalással a munkahelyhez illetve az államhoz is kapcsolódtak, így erősödött az önállóságuk.

Újabb hasonlóság a demográfiai viszonyok alakulása. Európában, Amerikában, Törökország és a Szovjetunió területén, hogy a népesség mindenhol jelentősen megnövekedett a jobb ellátásnak és a lassan javuló egészségügyi szolgáltatásoknak köszönhetően. /Nem véletlen a szóhasználat: a 18-19. században nem ez volt a birodalmak neve, így a területükre vonatkozó utalás a helytálló. H. Á./ Megindult az elvándorlás a vidéki területekről, amelyek már képtelenek voltak eltartani a felduzzadt tömeget. A 19. században a belső és a külső migráció óriási tömegeket mozgatott meg. Hahner Péter tanulmányára hivatkozva láthatjuk, hogy az európai belső migráció eredményeként egy évszázad alatt több, mint 10 millió ember költözött városokba. Voltak, akik új területekre vándoroltak: Észak-és Dél- Amerika, Ausztrália és Szibéria területei erre kiválóan megfeleltek. A bevándorlás két ütemben zajlott: első körben a permvidékre telepedtek, az ott születettek, vagy hosszú ideje ott élők vállalkoztak a távoli területek meghódítására. Hahner szerint pl. „Szibériában 1896 és 1914 között 3,5 millióan kerestek új otthont maguknak, de szinte valamennyien oroszok voltak.” (Hahner, 2011)

Az első világháborút követően a különböző államokban folytatódott a jelentős migráció. Folytatódott a vidék-város arányának eltolódása a városi életforma irányába: az ipar egyre nagyobb tömegeket tudott alkalmazni. Minden területen megnőtt a női munkavállalók száma, átalakult a családok szerkezete. Szükségszerűen átalakult az oktatási rendszer, erre az időszakra az iskolai oktatás, az analfabetizmus felszámolása jelentősen fejlődött. Az I. világháborút követő időkbe a karitatív szervezetek a munkavégzést megkönnyítendő, nyári óvodát nyitottak, hogy a nők képesek legyenek a munkavégzésre. A nők munkavállalása a szociális infrastruktúra fejlődését is szükségessé tette.

A nők helyzetének megítélésében is eltérnek a történészek és társadalomtudósok álláspontjai. „A 19. században kétféle nő létezett: vagy a család végtelenül önzetlen anyja volt, vagy gyárban robotoló, gyűrött munkásfeleség... Hivatalosan azonban csak egyféle lehetett: az igazi nő a középosztály ártatlan leányzója, akiből a házasságon keresztül a család önfeláldozó szíve lett. Másféle nő nem létezett, nem is volt szabad léteznie... A nők legnagyobb gondja mindennapi kenyerük megszerzése volt, amely valójában csak kétféle módon történhetett: vagy rosszul fizetett munkahelyen gürcölve, vagy eladva magát örökre a házasságba, vagy váltogatva, hol ennek, hol annak a férfinak. E lehetőségek közül a társadalom a házasságot fogadta el helyesnek... Egyik sem nyújtott azonban tökéletes biztonságot.”(Utrio, Kaari, 1989:350.)

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat a tényeket, amelyek szerint a nők helyzetében sok pozitív változás következett be. Az anyagi függetlenség és a romantikus szerelem-kultusz elterjedése nagyobb teret biztosított a szabad párválasztásra, az oktatási rendszerek mindenhol megnyíltak a lányok számára.

A 20. század elejének eszménye a szűk polgári család valamennyi országban nagyjából ugyanolyan. Tagjai az apa, akinek feladata a család anyagi fenntartása, az anya, aki a háztartást vezeti és a család dolgait koordinálja: mindketten műveltek (iskolázottak, olvasottak), és a gyerekek, 2-3 családonként. Ezt az eszményi családot a különálló otthonokban a kölcsönös hűség, szeretet és anyagi, és lelki biztonság köti össze, mintegy „menedéket nyújtva a piaci viszonyok bizonytalansága, a politikai konfliktusokkal és a szexuális kísértésekkel” szemben. (Pető & Szapor, 2008: 16.) A család szerepe és működése ugyanúgy átalakult, mint minden más a korábbi korszakokhoz képest. A nők az oktatási és a civil szférán keresztül lassan beléphettek a korábban elzárt területekre.

Út a nők választójogához

Megállapíthatjuk, hogy a polgárosodás eredményeként az adott államok polgárai gazdaságilag függetlenebbek, képzetesebbek és politikailag aktívabbak lettek. A közéleti szerepvállalás iránti igény a jogi keretrendszerek átalakulását eredményezte. A különböző politikai rendszerek más-más lehetőséget adnak polgáraik számára a közéletben való megjelenésre: más a pártstruktúra, eltérő az ideológia, mások a tradíciók - és a tradíció ereje. A választójogi rendszerek összehasonlítása alapján elemezhetjük, hogy az egyes államokban milyen mozgástér nyílt a nők megjelenésére az országos választásokon, ott milyen eredményeket értek el. Így „...és valóban a tapasztalat azt mutatja, hogy az emberiség inkább szenved mindaddig, amíg a rossz nem válik elviselhetetlenné, mintsem hogy kivívja jogait, és eltörölje a megszokott formákat” (Jefferson: Függetlenségi nyilatkozat).

A XVII. században a felvilágosodás képviselői először hívták fel a figyelmet a hatalom megosztásának, ellensúlyozásának fontosságára, az emberek alapvető jogainak deklarálására. Montesquieu: az 1748-ban született munkája „A törvények szelleme” az alkotmányosság és hatalommegosztás elméletének klasszikus műve. A polgári forradalmak győzelme egyetlen országban sem eredményezte az azonnali, radikális változást, a demokratikus rendszerek kialakulását. A XX. század második felének ideája a demokratikus társadalom lett: olyan rendszer, amely a társadalom legszélesebb rétegeit bekapcsolja a politikacsinálás folyamatába, amely a politikai részvételt mindenki számára fontosnak és elérhetőnek tartja.

A polgári rendszerek alapja a személyében szabad ember létrejötte. Európában a jobbágyfelszabadítás, Amerikában a rabszolgaság felszámolása volt az első lépés, amelyet az államoknak ehhez meg kellett tenniük. A polgári forradalmak mindenhol kinyilvánították a jobbágyrendszer felszámolását, más országokban- pl. Oroszország: az uralkodói rendeletek nyitották meg az utat. 1861. március 3-án II. Sándor orosz cár elrendelte a jobbágyfelszabadítást, melynek értelmében a parasztnak fizetniük kell a föld megváltásáért.

A rabszolgaság felszámolása hosszabb ideig tartott: a gyarmatosításban érdekelt európai országok 1792-ben kezdték el az ehhez szükséges törvényalkotást. Az első körben a rabszolga-kereskedelmet, majd a másodikban magát a rabszolgaság intézményét szüntették meg. 1890-ben a brüsszeli nemzetközi konferencián rögzítették nemzetközi szerződések keretében a rabszolga-kereskedelem és a rabszolgaság felszámolását.

Az 1620-as évek környékére tehető az első fehér, puritán telepesek megérkezése Új-Angliába. Közös jellemzőjük, hogy vallási üldöztetés elől hajóztak át az Újvilágba a Brit-szigetektől; következményképp azon eszmék és intézmények, amelyeket meghonosítottak a gyarmatokon, egyrészt a hazai mintán alapulhattak, másrészt vallásukból voltak eredeztethetők. Alexis de Tocqueville a puritán vallási elveket demokratikus és köztársasági elvekként írta le, melyből kikövetkeztethető, hogy „a puritanizmus [...] szinte ugyanannyira volt politikai elmélet, mint vallási doktrína.” (Tocqueville, 1993:62.)

Az Egyesült Államok története című könyvben (Sellers, May & McMillen, 1999) már szintén arról olvashatunk, hogy a választásokon és az ún. town-meetingeken minden ember részt vehetett, ez volt az alkotmányos rendszer kialakításának előtörténete akkor is, ha a kép nem annyira idealisztikus, mint ahogyan sok szerző láttatni szeretné.

Az európai alkotmányos rendszerek működésének fontos eleme a választás: egyrészt a kormányzás minősége, másrészt a hatalomváltás békés feltételeinek megteremtése szempontjából. Az általunk vizsgált országokban az alkotmányok ugyan rendelkeztek a választójog kérdéséről, de az nem vált általánossá, titkossá, arányossá vagy közvetlenné-ily módon a nők hosszú ideig nem rendelkeztek politikai jogokkal.

Amikor választójogról beszélünk, kétféle értelmezésben használjuk a fogalmat: egyrészt jogszabályok gyűjteményeként, másrészt politikai alapjogként- az alkotmányos polgári rendszerek esetében. A 20. század közepéig a világ nagy részén nem fogadták el jogi szinten sem, hogy a választójog alanyi jogon illet meg minden embert. A választójog kiterjesztéséért vívott küzdelem a 18. század közepétől a 20. század közepéig tartó folyamat az európai és az észak-amerikai területeken. A demokrácia – amely a politikai egyenlőség elvét hivatott megvalósítani – megvalósításához csak a választójog kiterjesztésével, majd általánossá tételével lehetett eljutni (Haskó & Hülvely, 2003).

A történelem folyamán a nők politikai jogáért való küzdelem szorosan összefonódott a nőoktatáshoz való jogért folytatott harccal. Ez szinte minden országban így kezdődött. A művelt, világlátott, anyagilag független nők számára egyenes volt az út a különböző nőszervezetekig, amelyekkel felkarolhatják egyrészt a hagyományos női témákat: karitativitás, nőnevelés, de egyre többen fordulnak a nők egyenjogúsítását képviselő szervezetek felé.

Ezek célkitűzései, tevékenységi köre, résztvevőik száma sok esetben függ attól, hogy vidéken vagy városban alakultak e ki, továbbá attól, hogy résztvevőik milyen társadalmi háttérrel rendelkeznek, milyen korcsoportot képviselnek. Minden esetben más és más lehet a törekvésük, mivel

helyzetükből adódóan mások a szükségleteik is. A századfordulótól kezdve az első világháborún át a 30-as évekig, minden országban látunk utcai megmozdulásokat, tüntetéseket. Ilyenek például az első világháború alatti kenyértüntetések.

Ezek azt mutatják be, hogyan viszik át a nők a mindennapi, a családi életben betöltött szerepeiket, mint a család élelmezéséről való gondoskodás a közszférába, ahol az már politikai tevékenységnek minősül. Ennek oka, hogy a nők részéről a magánéleti szerepek természetes meghosszabbítása, a hatalom, az állam oldaláról már politikai szereplésnek minősül. Következésképpen a nők és a női szerepek mind a családi-, mind pedig a közéletben egyre fontosabbá válnak a mindenkori kormányok számára.

Vizsgáljuk meg részletesebben, mi történt Magyarországon, s ehhez viszonyítva röviden tekintsük át, hogy a többi országban milyen folyamatok zajlottak. Magyarországon a választójog evolúciójának története 1848-ban kezdődött. Az első világháború végén a Károlyi-rendszer alkotott új választójogi törvényt. Az Első Magyar Népköztársaság 1918. évi törvénye a nemzetgyűlési választásokon való részvételt a huszonegyedik életév betöltéséhez és magyar állampolgársághoz kötötte. Angliában szintén 1918-ban fogadták el az új választójogi törvényt, mely hasonló kritériumokat fogalmazott meg a nők számára, szintén keményebb feltételeket, mint a férfiaknak. (<http://www.parliament.uk/about/living>)

A háború végeztével a vizsgált országok eltérően reagáltak a nők közéleti szerepvállalására. A világháborúban ténylegesen érintett területeken jelentős volt a férfi-nő arány megváltozása, hiszen a háborúban a férfi lakosság halálozási aránya meghatározó volt. 1920. január 27-én törvényjavaslatot terjesztettek elő a választójog törvényi szintű szabályozására, azonban ez továbbra is váratott magára. 1920. január 25-26-án az úgynevezett "nemzetgyűlési választásokat". Ezen a választáson több mint hárommillió választópolgár szavazhatott, és ekkor járultak először az urnához parlamenti választásokon nők Magyarországon.

Mivel Klebelsberg Kunó nem tudott a választójog terén új fejleményeket elérni, így helyette rendelet került kiadásra 1922-ben már Bethlen aláírásával. A két világháború közötti időszakban sokan azt remélték, hogy a nők bekapcsolódásával a közélet békésebb és kiegyensúlyozottabb lesz. Angliában 1928-ban a nők megkapták az általános, titkos és a férfiakéval egyenlő választójogot. A Munkáspárt színeiben egyre több nő mérette meg magát a politika területén.

Az USA-ban 1756: Lydia Taft volt az egyedüli, aki a városi tanácskozáson szavazati joggal rendelkezett. 1776-ban New Jersey alkotmánya engedélyezte, hogy mindazon felnőtt lakosok, akiknek ingatlanuk van azok szavazhatnak, de 1807-ig de a nőket kizárták a voksolásból. 1837-ben a Rabszolgaellenes Társaság vállalta fel nyilvánosan, hogy a nők is beléphetnek a tagjaik közé. (DuBois & Carol, 1998) A 19. században elsősorban a fehér angolszász nők körében

erősödött meg a politikai egyenlőségért folytatott küzdelem./ Az amerikai oktatási rendszer működése eredményeként művelt nők és férfiak egyre nagyobb tömege állt az egyenlőség eszméje mellé. Az USA alkotmányának 19. kiegészítése rögzíti, hogy a nők 1920-ban megkapják a föderális alkotmányban a választójogot. Ez a jog természetesen nem terjedt ki a számottevő fekete lakosságra.

Az Oszmán- Birodalom felbomlása után Mustafa Kemal Atatürk nyugati mintára történő szekularizációs törekvései nyomán a nők már 1923-ben megkapták az általános választójogot, 1930-ban választhatókká lettek a helyi szinteken, 1934-ben pedig már részt is vehettek az országgyűlési választásokon, és tizennyolc nő vált képviselővé. (Buğra Ekinci, 2017)

Ezzel a lépéssel a nyugati és az iszlám kultúra határán mozgó Törökország nem csak Magyarországot előzte meg, de számos más európai államot is.

Talán meglepő, de a választójog biztosítása a két világháború közötti időszakban nem jelenti egyértelműen a demokratikus politikai struktúrák létrejöttét. A Szovjetunióban az általános titkos választójog megadása a diktatórikus rendszer stabilizálásának egyik meghatározó eleme lett. (Tomka, 2009) A választójog mellett a Szovjetunióban nem pusztán jog, hanem kötelesség volt a munkavállalás. Egyenlő jogok illették meg az állam polgárait az oktatás, kultúra, egészségügy területén is. A szovjet vezetés figyelmet fordított arra, hogy a nőket a saját propaganda-hadjáratának központjába állítsa. A nő hős volt, bátor, a haza anyja...

Magyarországon nem így történt: a nő, mint kiszámíthatatlan, gyenge, ösztönös lény jelenik meg, akinek nincs keresnivalója a politikai életben. A különböző nőegyesületek más-más módon reagáltak erre a folyamatra. Az Egyetemet és Főiskolát Végzett Nők Egyesülete egy hónap alatt tízezer aláírást gyűjtött össze a nők választójoga mellett, a küszöbön álló új választójogi törvényről előkészítése idején. Érvelésük két szálon futott: az egyik, hogy a magyar nők minden szituációban helyt álltak a történelmünk során, a másik, hogy a nyugati országok példáját ajánlották a döntéshozók figyelmébe, ahol a nők egyenjogúságáért vívott harc sokkal egyenesebb úton haladt.

A keresztény, konzervatív mozgalmak a női egyenjogúság helyett a nők társadalmi szerepvállalásának fontosságát helyezték középpontba. Ezzel a nők szakmai elismerést és hatalmat is szerezhettek. Slachta Margit a keresztény szociális munkán keresztül határozta meg saját politikai identitását. Az I. világháború után a nőknek nem szerepe lett, hanem hivatása. A politikai életben Slachta Margit így fogalmazta meg célját első parlamenti beszédében: *„A keresztény nők tábora, amely egységesen és fegyelmezetten áll a keresztény nemzetgyűlés mögött, nem szerepelni és tündökölni kíván, hanem áldozatokat akar hozni a haza oltárán.”*

Tanulmányunkban arra kerestük a választ, hogy a polgárosodás hogyan hat a nők választójogának kiteljesedésére, s ez milyen következményekkel jár a nők politikai szerepvállalására. Az első világháború valamennyi vizsgált országban megerősítette a nők helyzetét: a gazdasági szerepük megnövekedett, társadalmi súlyuk mérhetővé vált. A politikai folyamatokra gyakorolt hatásukat a kormányok ellenőrzésük alá

akarták vonni, hogy a megszokott csatornákon érvényesüljön a politikai akarat. Az USA-ban, Angliában. Törökországba és a Szovjetunióban az első világháború lezárását követően néhány éven belül megkapták a nők az általános, titkos, egyenlő választójogot, és a nők az élet minden területén új pozíciót foglalnak el. Magyarországon a két világháború közötti időszakban nem sikerült kivívni a férfiakéval egyenlő általános választójogot, és a nők politikai szerepvállalása is meglehetősen alacsony szintű volt: a több mint 20 év alatt mindössze 6 képviselői hely jutott a nőknek a magyar parlamentben.

Irodalomjegyzék

- Buğra Ekinci, Ekrem (2017). *The brief history of elections in Turkey*.
<https://www.dailysabah.com/feature/2015/10/30/the-brief-history-of-elections-in-turkey> [2017.05.15.]
- DuBois, Ellen Carol (1998). *Woman Suffrage and Women's Rights*. New York: University Press.
- Hahner Péter (2011). A megújuló társadalom a 19. században. *Rubicon*.
http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_megujulo_tarsadalom_a_19_szazadban/ [2017.05.31.]
- Haskó Katalin, & Hülvely István (2003). *Bevezetés a politikatudományba*. Budapest: Osiris.
- Jefferson, Thomas (1776). Az amerikai Egyesült Államok népének Függetlenségi Nyilatkozata <http://mek.oszk.hu/02200/02256/> [2017.05.31.]
- Pető Andrea (2008). *Nők és férfiak története Magyarországon a hosszú 20. században*. Budapest: Szociális és Munkaügyi Minisztérium.
- Sellers, Charles, May, Henry, & McMillen, Neil R. (1999). *Az Egyesült Államok története*. Budapest: Talentum.
- Tocqueville, Alexis (1993). *Az amerikai demokrácia*. Budapest: Európa.
- Tomka Béla (2009). *Európa társadalomtörténete a 20. században*. Budapest: Osiris.
- Utrio, Kaari (1989). *Éva lányai - Az európai nő története*. Budapest: Corvina.

Törvények

1848. évi V. törvénycikk az országgyűlési követeknek népképviselői alapján történő választásáról.
1874. évi V. törvénycikk és az erdélyi II. törvénycikk módosításáról és kiegészítéséről.
1913. évi XIV. törvénycikk az országgyűlési képviselők választásáról.
1918. évi XVII. törvénycikk az országgyűlési képviselők választásáról.
1925. évi XXVI. törvénycikk az országgyűlési képviselők választásáról.
1938. évi XIX. évi törvénycikk az országgyűlési képviselők választásáról.